

Быһаары сурук

Уус-уран литература – киһи умсулҕаннаах ис туругун, уйулҕатын тойуга, өйүн-санаатын бүппэт мөккүөрэ, сэхэнэ, ыарыыта, ырыата.

Программа сүрүн тирэх методологическай төрүттэринэн: - барыта киһи туһугар түөрүйэ, олох, киһи сэхэнэ. – уус-уран айымньыны оҕо тус суолталаахтык, эстетическэй кэрингэринэн ылынытын түөрүйэтэ. –уус-уран литератураны ааҕы, ырыты, ылыны – өй-сүрэх уустук үлэтин быһытынан көрүү түөрүйэтэ.

Онон, уус-уран литература үөрэх предметин быһытынан сүрүн сыала – кэнчээри кэскилин отуорун ууруу, сырдыкка, ырааска, кэскиллээххэ иэбии, үйэлээх ытык өйдөбүллэри инэри, сирдээх киһи, олох кэрингэригэр тускулааһын.

Бырагыраама сүрүн соруктара:

- Ааҕы култууратыгар дьулуһуу, ааҕааччыны иити;
- Уус-уран айымньы духуобунай ис күүһүн, кэрэтин оҕо бэйэтигэр тус суолталаахтык ылынар кыаҕын сайыннары:
- Төрөөбүт норуотун ийэ тыынын иитийэхтээбит сахалы саннаах, айы тыыннаах киһини иити:
- Бииргэ олоһор, аймах, уруу омуктар (эбээн, эбэнки, дьүкээгир, долган уо.д.а.), нуучча уонна аан дойду норуоттарын чулуу айымньыларын ааҕы, ылынар кыахха киирбит, норуоттар үтө, доҕордоһуу сыһаннаһыларын – олох сайдытын тутулун курдук өйдүүр аһаҕас эйгэлээх, киэн ырыдаах өйдөөх-санаалаах киһини иитиигэ дьулуһуу.

Айы киһитэ, өй-санаа тыллар олуға(5-6кылаастар)

Манна улаатан эрэр оҕо ис турук баһылыр суолталаах өрүтүгэр –бэйэтин киһи быһытынан билинэр, дьонтон уратытын болҕойорЭ олоҕор бэйэтин ис санаалара, ийиилэрэ улахан быһаарар, кини таска көстөр дьайыларынараас өрүттээхтик (үтө-мөкү)салайар кыахтаахтары билэбит. Онон, бу олукка ордук киһи ис туругун, уйулҕатын дьайыларын сиһилиир, сырдык, кэскиллээх өттүгэр тардар айымньыларынан сирдэтэн оноруу көдүүстээх.

Ааҕы педагогикатынан, психологиятынан дьарыктанар биллэр чинчийээччилэр бу кэрдиис кэми оҕо уус-уран литератураны бэйэтигэр тус суолталаахтык, айымньы эстетическэй ис номоҕор киирэн диринник ылынар кыаҕын сайыннарыга ураты тоҕоостоох кэминэн билинэллэр. Улаатан эрэр оҕо

литератураға, уус-уран тылынан айар дьарыкка ордук аһаҕас, ылынымтыа буолара биллэр. Ол түгэни мүччү туппакка, иитэр-үөрэтэр үлэни айымньылаахтык дьаһаны эрэйиллэр. Онон, ураты болҕомто уус-уран айымньыны ылыныны тэрийии педагогическай, психологическай өрүттэрин таба салайан, ааҕааччыны иитэн таһаарыыга ууруллар.

Бу кэмнэ оҕо уус-уран литература тыл искусствотун быһытынануратытын өйдөө-төйдөөн, ырытан ааҕар дьобура арыллар. Уус-уран айымньынын, суруйааччыны кытта кэпсэтиигэ, сэрһэргэниигэ киирэр толору кыахтанар. Бу олукка литература түөрүйэтин уус-уран айымньы ис киэлититтэн таһааран билиһиннэрии тоҕоостоох, оҕоҕо инимтиэ.

5-с кылааска оҕо:

-ааҕы сүрүн көрүннэрин(хоһоонноохтук, айымньылаахтык ааҕы ньымаларын) баһылыыр кыахха киирэр;

-кыра кэриннээх айымньыны өйтөн, хоһоонноохтук ааҕы ньымаларын баһылыыр, ааҕарын сөбүлүүр;

-уус-уран айымньыны ааҕарга тардыстар, дуоһуйууну ылар кэриннэрин ингэринэрэ ситиһиллэр.

-өйгө онорор кыаҕа аһыллар, өй ууһа айымньылаах, айан кэпсээһин төрүтүн уураар.